

razširjajo nalezljive bolezni. Po mestih mnogo otrok pomrje, kateri pa odrasejo, so pa slabi. Zaradi tega mnogo manj ljudij poberó v vojake nego s kmetov. Meščani veliko bolj pogosto bolehajo na sreci, ledvicah in možganih. Tudi veliko več ljudij zblazni v mestih, kakor na deželi. V Berlinu zblazni raznovrstno petkrat toliko ljudij, kakor na kmetih v Prusiji. Krivo temu so največ socialne razmere. V mestih je ljudstvo veliko bolj podvrženo raznim škodljivim strastem. Posebno pijančevanje je veliko bolj razširjeno. Gospod predavatelj misli, da bi se moralo delati proti naraščanju mest, ljudij obdrževati na kmetih, morda s tem, da se po deželi delajo tovarne.

Novice.

— **Valvazorjev spomenik v Ljubljani.** C. kr. deželno predsedstvo naznanilo je mestni občini ljubljanski, da je naučno ministerstvo pripravljeno, po domačem umetniku Alojziju Ganglu dati izdelati Valvazorjev kip, ki bi se postavil na kakem javnem prostoru deželnega stolnega mesta Ljubljane. V dotičnem dopisu omenja deželno predsedstvo, da bi menda najbolj kazalo postaviti spomenik slavnemu našemu zgodovinarju na prostoru pred deželnim muzejem. Kip sam, ki bode iz bron ali marmorja, darovalo bi ministersvo, troške za fundiranje spomenika in za arhitektonsko spodnjo zgradbo pa naj bi prevzeli lokalni faktorji, zlasti mestna občina ljubljanska, katera bi tudi imela skrbeti za vzdrževanje spomenika. Mestni zastop je v svoji zadnji seji izročil to naznanilo dež. predsedstva dotičnima odsekoma, da je pretresa. Ker ni dvoma, da bota odseka zadevo ugodno rešila in bo mestni zastop dovolil potrebni denar v to, dobi potemtakem Ljubljana brezdvomno Valvazorjev spomenik.

— **Družbi sv. Cirila in Metoda** so od 1. do 20. aprila t. l. naklonili naslednje darove: Slavno uredništvo „Slov. Naroda“ 17 zbirko kronin darov nabrano od 1. do 30. marca t. l. v znesku 520 kron 20 vin. — doslej je „Slov. Narod“ nabral blizu 7000 kron —; sl. ženska podružnica v Sežani po blagajničarici g. Franji Gulić 100 gld.; čč. gg. mariborski bogoslovci za 1893. l. 68 gld. 40 kr., poleg basa za tamburice, ki ga je od družbe prejel klub slovenskih tehnikov na Dunaji; sl. posojilnica v Ribnici drugo polovico pokroviteljine v znesku 50 gld.; sl. posojilnica v Celji za 1894 l. lep prispevek 50 gld.; slavna posojilnica v Konjicah 25 gld.; vč. g. Franc Lenc, župnijski upravitelj v Kozazah, 13 gld., nabranih pri občnem zboru podružnice za Pribloves in okolico; sl. posojilnica v Črnomlji 10 gld.; g. Rudolf Koser, učitelj v Juršincih za „pisanko“ ob raznih prilikah nabranih 9 kron 20 vin.; vč. g. župnijski upravitelj Karol Kirchmayer 5 kron, ki so jih darovali: vč. g. pošiljatelj in posestniki v Št. Jurji pri Velikovi: Matevž Škofic, Jože Pušl, Jože Janeš, Karol Lipnik; g. Brunner iz Novega Mesta 2 kroni. — Za zidanje slovenske šole v Velikovi sta darovala: Sl. posojilnica v Spodnjem Dravbergu 100 gld. in vč. g. deželni arhivar Anton Koblar 5 gld. — „Sl. Slovensko društvo v Ljubljani“ je podarilo 100 izvodov „Knjižica za mladino“. — Iskrena hvala vsem darovateljem zlasti še naklonjenim nam hranilnicam in posojilnicam! V nadaljno podporo se Vam priporoča:

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

— »Radogoj« je pristopila za ustavnovnico „Notranjska posojilnica“ v Postojini.

— **Ustanovitev Sokola v Postojini** in zajedno tridesetletnica ondotue čitalnice če se prav slovesno praznovati dne 5. avgusta t. l.

— **Deželni odbor kranjski** je podelil sirarnici v Rovtah nad Logatcem za napravo orodja 300 gld. podpore.

— »Glasbena Matica« priredi koncem t. m. v redutni dvorani koncert.

— **Načelnikom** okrajnega cestnega odbora ljubljanske okolice voljen je g. Lovro Kavčič, c. kr. poštar in posestnik v Medvodah, njegovim namestnikom pa g. Adolf Gallé, grajšak v Zgornji Šiški. Dosedanji načelnik g. Jak. Matjan, posestnik v Zgornji Šiški, je z ozirom na svojo bolehnost zopetno izvolitev načelnikom odklonil.

— „**Primorsko planinsko društvo**“ poseti binkoštno praznike našo belo Ljubljano. Bratsko jim naše slovensko planinsko društvo jih pri dohodu v Ljubljano v nedeljo opoldne dostojno sprejme. Za temu bode skupni obed, zvečer pri Ferlincu koncert tamburaškega zbora „Jadranska vila“ s Sušaka in pevskega društva „Ljubljana“ na korist isterske in slovenske družbe sv. Cirila in Metoda. Na binkoštni pondeljek zjutraj je izlet na Bled in popoldan ob 1½ 6 uri odhod gostov iz Ljubljane. Zglašenih je do zdaj za prihod čez 50 Primorcev.

— **Mestna hranilnica v Novem mestu** otvorila se je dne 1. t. m. primernim slavnostnim načinom. Vložilo se je takoj prvi dan 4694 gld. 63 kr., prošelj za posojila pa je došlo za 2100 gld. Novemu zavodu je želeli, da bi se lepo razvijal in bil v korist dobremu gospodarstvu sicer dozdej propadajoče in zapuščene Dolenjske.

— † **O. Florentin Hrovat.** Dne 3. t. umrl je v Novem mestu vikar ondotnega frančiškanskega samostana in vodja deške ljudske šole o. Florentin Hrovat v 48. letu svoje starosti. Pokojnik bil je izvrsten učitelj in se je odlikoval tudi kot pisatelj raznih spisov za mladino. N. v m. p.

— **Umrl** je dne 28. aprila t. l. na Cesti pri Ajdovščini, kamor se je bil vrnil še le pred kratkim z Dunaja 27-letni drd. Lavoslav Batič. V nadobudnega jurista stavil je slovenski narod lepe upe, a neizprosna smrt ga mu je ugrabila pred časom. N. v m. p.

— **Na cesti umrl** je blizu postaje pri Zidanem mostu neki Viktor Vildner, blagajničar tovarne v Marienthalu pri Gr. Neusiedlu, prišedši s svojim tovarišem peš iz kopališča v Rimskih Toplicah čez hribe in hoteč z vlakom z Zidanega mostu naprej. Zadela ga je kap.

— **Na c. kr. strokovni šoli** za lesno industrijo v Ljubljani se je na prošnjo trgovske in obrtniške zbornice ustanovil oddelek za cerkveno rezbarstvo. Za učitelja v tej stroki pokliče se s 1. septembrom na zavod naš rojak, kipar gosp. Alojzij Gangl.

— **Pogorel** je minolo nedeljo en del Josip Lenarčičeve tovarne za lesne izdelke na Vrhniki. Tovarna je bila zavarovana.

— **Premog so našli** v Veliki Ligojni pri Vrhniki. Ta premog je baje boljši nego iz vsakega drugega premogokopa.

— **Velikana prešiča**, o katerem smo zadnjič poročali, da je bil razstavljen pred ljubljansko klavnico, kupil je neki ljubljanski krčmar in istega plačal po 42 goldinarjev, 100 kil. Ker je prešič tehtal 500 kil, vrgel bo potemtakem nad 200 gld. Pač lepa prireja pri prašiču posebno če se pomisli, da je celo volov prav malo, ki bi toliko vrgli.

Rešeni.

Minoli teden se je vsa pozornost obračala na sedem v vilenici (jami) v Luglochu zaprtih preiskovalcev podzemeljskih jam. Vse se je popraševalo, se li bode posrečilo jih dobiti žive.

Poslednja leta se je posebno razširila navada podajati se v nevarnost. Nekateri imajo navado, da lazijo ob neugodnem vremenu na visoke gore, drugi pa ob najneugodnejših razmerah lazijo v podzemeljske jame. Naši čitatelji se pač še spominjajo, da so ob Božiči se ubili trije Dunajčani, ki so hoteli ta čas zlesti na Veliki Zvonik. Jednako hrepenenje oslaviti se, je vodilo tudi te, kateri

so te dni bili zlezli v jamo pri Luglochu, hrepenenje druge prekositi.

V Gradci sta dve taki društvi, ki se bavita s preiskovanjem vilenic, ali prav za prav le s tem, kdo bi zlezel pod zemljo v kak bolj nevaren prostor. Pri večini članov teh društev ni skoro misliti, da bi imeli kake znanstvene namene, ker jim nedostaje potrebne izobraženosti. Seveda ne moremo reči, da bi znanosti tudi tako lazenje pod zemljo nič ne hasnilo. Tudi navadni ljudje marsikaj opazijo in potem naznanijo drugim, kateri znajo to upotrebiti. Zato je pa tudi vse avstrijsko prebivalstvo kazalo velike simpatije tudi za te nesrečneže.

Sedem članov društva za preiskovanje vilenic v Gradci je bilo predzadnjo soboto odšlo v Sembriach in zlezlo v tamošnjo luonsko vilenico. Vodil jih je Josip Fasching načelnik omenjenemu društvu in uradnik pri plinarni v Gradcu. On ima 43 let, je miren in premišljen mož, pod njegovim vodstvom so se posrečile dosedaj vse ekspedicije družbe. On je oženjen in ima tri deklice od 10 do 14 let. Za tem vodjo ima dosedaj največ zaslug za take ekspedicije Karol Oswald, jermenarski pomočnik, ki ima še le 19 let. Dve leti je že pri društvu, vedno je pridno deloval v društvene namene. Zaradi tega se jedna novo odkritih vilenic v Luglochu imenuje po njem Oswaldova vilenica. Anton Fölmann je pa dvajsetletni jermenarski pomočnik. Dve leti je že pri tem društvu. Odlikoval se je vedno po svoji predrznosti in zaradi tega se imenuje jedna po njem. Karol Zweyer ima 29 let in po svojem poslu knjigoveški pomočnik. Pri društvu je še le malo časa in je sedaj bil na prvi ekspediciji. Franc Mayer ima 20 let je tovarniški delavec in pripada mej najdelavnejše člane družbe. Karol Kurz, 20letni slikar in stavbeni risar, se je udeleževal ekspedicij, da je risal jame. Njegove slike vzbujajo mnogo pozornosti. Kar se tiče znanstvenega delovanja je bil pač on najsposobnejši, da si ni član tega društva. Rudolf Haidt, petnajstletni realec, je po znanosti hrepeneč mladeneč. On k društvu seveda ne spada in so ga vzeli seboj, ker jih je prosil.

Te osebe vzele so v jamo seboj neko društveno diplomu, katero bi bili kje v jami na steno nabili, da bi poznejši došleci vedeli, do kje so člani tega društva že bili prišli. Vidi se, da jim je bilo največ na tem, da si ohranijo slavo prvenstva. Znano je pa članom tega društva, ki jih je 26, kako nevarno da je njih podjetje, ker jih je večina zavarovana za življenje in nezgode.

Vhod v jamo vodi po vodi, katera teče notri. Pri lepem vremenu je mogoče zlesti v jamo brez nevarnosti. Sedaj je pa kmalu za njimi vsled povodnji voda tako narasla, da je zaprla vse izhode. V ponedeljek so jim poslali v jamo zabojček s svečami in pa z živežem, katerega so pa, kakor nesrečneži izpovedujejo, dobili še le v sredo. Da niso dobili tega zabojčka, gotovo bi bili mrtvi. Po njih izpovedanji so v nedeljo, ko so opazili, da je voda narasla, skušali ven splavati, ali voda jih je tiščala nazaj. Kmalu so spoznali, da so v največji nevarnosti. Obupavali so že. Zabojček, ki jim je prinesel ži-

veža, je jim dal upanje, ker so sedaj vedeli, da se ljudje zanimajo zanje. Ko so minoli petek zaslišali streljanje, so vedeli, da so prišli rešilci. Skušali so s trkanjem na stene dajati znamenje, kje so, ali jih zunaj niso slišali.

Rešilna dela so počasi napredovala. Prišli so sicer pijonerji, ali ni bilo nobenega pravega načrta. Sploh ni nikdo vedel, kaj storiti. Videlo se je, da ljudem, ki so rešitev vodili, manjka skušnje. Prihod potapljalcev iz Trsta ni nič pomagal. Splošno se je pa tudi že mislilo, da živih ne rešijo, ker je najbrž v gori vsled deževanja nastalo veliko jezero. Nikdo ni bil zagotovljen, da so v višjih delih vilenice še prostori na suhem, kjer čakajo nesrečneži.

Pijonerji so napravili jezove, da zgrade vodo, ako bi trebalo. Še le, ko je v nedeljo prišel gospod gozdni pristav Putick iz Ljubljane, se je delo vredilo. Hitro je vse poizvedel, kako stvar stoji, in zlasti preiskal, kje je vhod v jamo in odredil, kje se imajo napraviti rovi. Delo je imelo vspeh. V ponedeljek ob 11. uri je bilo že toliko odprtine, da je plavalec Fischer, bivši vojak pri ženijcih mogel zlesti v vilenico in konstatovati, da so še vsi živi. V jamo pridreti ni bilo lahko. Odstraniti je moral deblo, ki je ležalo v vhodu. Kmalu na to so mogli občevati od zunaj z zaprtimi. Poslali so jim na nekem drogu v zgornjo jamo, kjer so bili, kosilo. Poprašali so nesrečneže, koliko je ura, in se prepričali, da je njih ura dobro šla. Dela so se nadaljevala in malo pred peto uro popoldne je bilo mogoče spraviti nesrečneže iz jame. Bili so grozno premenjeni. Jediní Zwayer je bil še precej trden. Najslabši je bil realec, o katerem se celo dvomi, še ozdravi. Z velikim veseljem pozdravili so v Gradcu poročilo o rešitvi. Na gradu razobesila se je bela zastava. Na tisoče ljudij se je napotilo v Sembriach. Odposlal se je oddelek sanitetnih vojakov, dva voza društva rudečega križa. Brzjavilo se je na vse strani in kmalu je došla od cesarja častitka na srečni rešitvi, ki se je prečitala pred vilenico.

Nesrečneže so okrepili z jedili in pijačo, potem jih preoblekli in drgnili. Ko so jih okrepčali, so jih pa prepeljali v Gradec, le realec je ostal v Sembriach, ker je preslab, da bi ga mogli prepeljavati. Iz izpovedeb rešencev je vidno, da je jim šlo pred vsem zato, da prehité konkurenčno društvo. Prepričani smo pa, da zgube nesrečneži veselje podajati se v bodoče v tako nevarnost.

Zmotnjava pri umoru.

Minoli teden je bila v Oseku sodnijska obravnava, ki kaže v kaj slabi luči npravno življenje v Slavoniji. K. Argolasu se je imel zagovarjati zaroti zavratnega umoru.

Karol Argolas dejanja ni tajil. On je bil trgovec v Vinkovcah, in se je dne 8. septembra lanskega leta poročil z Juliko Ilakovac. Kmalu potem je prišel v konkurs in je zgubil vsak zaslužek. Njegova žena se je povrnila k starišem.